

Bibliotekarforbundets innspill til leseleststrategien

Biblioteket og bibliotekaren spiller en unik rolle for å sikre tilgang til litteratur til alle, og som litteraturformidlere og leselestmotivatorer for hele befolkningen. Bibliotekarens kompetanse og bibliotekets ressurser og innhold er en viktig forutsetning for dette.

- Når vi snakker om bibliotek, er både bredden og spesialiseringen i biblioteksektoren viktig, noe som vil si at folkebibliotek, skolebibliotek, fylkesbibliotek og fagbibliotek er like vesentlig, både hver for seg og sett i sammenheng. Dette må reflekteres i en leseleststrategi.
- Når vi snakker om lesing, så må det innebefatte bredden i litteraturen. Lesing og litteratur favner bredere enn den rene skjønnlitterære boken. Det handler ikke kun om å finne rett bok til rett leser, men også om rett sjanger i rett format. Denne bredden må gjenspeiles i en leseleststrategi.

Det er helt nødvendig med en koordinert, omfattende og langsiktig satsing på lesing og litteraturformidling for alle aldersgrupper. En ny strategi vil være avhengig av samspill mellom mange aktører, organisasjoner og yrkesgrupper, men biblioteket og bibliotekarkompetansen må være en sentral bærebjelke.

1. Hva mener du/dere er de tre største utfordringene knyttet til lesing og leselest?

Digitalisering og algoritmedrevne medier har ført til en betydelig konkurranse om vår oppmerksomhet, og bøker er i dag for mange verken det mest synlige eller tilgjengelige mediet. Her kan og bør bibliotek og bibliotekarer spille en viktig rolle.

Ressurser og tilgang

Ressurser og tilgang på litteratur er nøkkelord om vi skal få til en ambisiøs leseleststrategi. Folkebibliotekene er der livet leves. Her er bibliotekene en unik, og ikke minst åpenbar arena for samarbeid, både på tvers i kommunen, mellom helsestasjon, ungdomsklubb, frivillighetsentral, kulturskole, eldrecenter også videre, men også med andre organisasjoner, lag og foreninger. Det betyr for eksempel at man må se til folkebibliotekene for gode tiltak rettet mot helsestasjonen og barnehagen for å få til leseglede for foreldre og barn.

En del bibliotek har mangelfulle samlinger og det er i dag ikke selvsagt at et bibliotek kan tilby et godt digitalt innhold på de plattformene befolkningen bruker. Uten en digital tilstedeværelse vil ikke bibliotekene kunne utføre sitt samfunnsoppdrag. Det er særlig problematisk at det er opp til forlagene å bestemme hvilke titler bibliotek skal kunne tilby av e-bøker/lydbøker, samt at kostnadsnivået som følge av dagens modell er for høyt. Videre er det en utfordring at bibliotekene ikke nødvendigvis har det økonomiske handlingsrommet til å kunne tilby digitale lokalaviser og tidsskrifter.

Vi vet at en av de største utfordringene for dagens folkebibliotek er knyttet til kommuneøkonomi. For at bibliotekene skal oppleves som tilgjengelig, relevante og interessante, trenger de ressurser til personal og medier. Det er derfor helt nødvendig med en strategi som forplikter, også på et regionalt og kommunalt nivå.

Manglende satsning på skolebibliotek

Kvaliteten på skolebibliotekene, særlig i grunnskolen er svært varierende. I 2018 hadde Osloskolen tilbud til sine elever om mer enn 11 skolebibliotekartimer pr uke, mens skolene i Troms kun hadde tilbud om en halvtime. Dette var *før* Oslo innførte skolebibliotekstandarden for Osloskolen, som i dag anbefaler åpent og bemannet bibliotek gjennom hele skoletiden. I videregående opplæring sank andelen fagutdannede bibliotekarer fra rundt 50 prosent i 2013 til i underkant av en femtedel i 2018.

Det er problematisk at det ikke er lovfestet at skolebiblioteket må ligge på skolen. Et skolebibliotek er noe annet enn et folkebibliotek. Et skolebibliotek er en ressurs både for elever og lærere, men også for skolemiljøet, og skolebiblioteket er spesialisert og tilrettelagt for skolens og elevenes behov. Samtidig er det ikke nok å forplikte skolen til og ha et skolebibliotek alene, så lenge skolebibliotekaren og fagkompetansen uteblir. Manglende satsing og forståelse for skolebibliotek gir svært ulik kvalitet på skolebibliotekene, noe som har en klar sammenheng med leselyst.

Kompetanse

Dersom en skal lykkes med å strategien, må det satses på kompetanse. Dette gjelder særlig for skolebibliotekene i grunnskolen, hvor det er langt mellom de fagutdannede bibliotekarene. Men også i kommune-Norge er det flere kommuner uten bibliotekfaglig kompetanse, dette til tross for kompetansekravet i lov om folkebibliotek. I tillegg gjør den teknologiske utviklingen, folkebibliotekenes utvidete mandat og satsningen på skolebibliotek at det er behov for å videreutvikle bibliotekarkompetansen. Bibliotekarkompetanse er en selvsagt kjernekompetanse i alle bibliotek, uavhengig av sektor, og det må strategien reflektere.

2. Hva vil være de tre viktigste målgruppene for strategien?

Barn, ungdom og voksne

Alle trenger lesende forbilder, uansett alder. Vi vet at lesing er som en muskel, og for at man skal huske på lesingen er det essensielt at man er omgitt av litteratur og lesing. Dette er ikke en selvfølge i det enkelte hjem, og derfor er vi helt avhengig av gode og tilgjengelige folke- og skolebibliotek. Det er viktig at leselyststrategien ser på lesing i et livsløp, og at strategiens tiltak reflekterer dette.

- Det må satses på tidlig innsats hvor målgruppen er de minste barna og deres foreldre.
- Det må satses på elever gjennom hele skoleløpet.
- Det må satses på å gjøre lesing interessant for ikke-lesere og at lesing fortsetter å være tilgjengelig for de som leser. Tilgang på tilrettelagt litteratur og litteratur på eget språk for minoriteter og fremmedspråklige hører inn under dette.

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

Ressurser og tilgang

- Folkebiblioteket må være en bærebjelke i strategien og må sikres ressurser til å kunne gjennomføre tiltak.

Skolebibliotek

- Det må innføres en nasjonal skolebibliotekstandard.
- Forsøksordningen med innkjøpsordning til skolebibliotek må gjøres permanent. Ordningen bør i tillegg utvides fra 200 til 500 fysiske sett, og 250 digitale lisenser for e-bøker.

Kompetanseløft

Det er behov for et statlig kompetanseprogram for etter- og videreutdanningen av bibliotekansatte. Særlig skolebibliotek og folkebibliotek uten bibliotekfaglig kompetanse må både forpliktes og stimuleres til å tilby etter- og videreutdanningen for sine bibliotekansatte.

- Statlige midler til kompetansehevetiltak i regi av fylkesbiblioteket.
- Forplikte og stimulere til etter- og videreutdanning i skolebibliotekkunnskap ved Universitetet i Agder og videreutdanning i pedagogikk for bibliotekarer ved Høgskolen i Innlandet.
- Antall studieplasser ved Universitetet i Agder må økes for å møte behovet for skolebibliotekarer, og eksisterende videreutdanningsprogrammer som videreutdanning i pedagogikk for bibliotekarer ved Høgskolen i Innlandet må tilbys på permanent basis.

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

Bredde i utvalget og tilgjengelighet er viktig for å stimulere til leselyst. Litteratur er som mat, noen ganger må man smake på ganske mye man ikke liker før en finner sine favoritter.

- Flere bibliotek har som biblioteket i Øvre Eiker en egen bokbamse ansatt. [Bokbamsen](#) representerer en systematisk satsning på lesing for barn 0-6 år.
- [Sommerles.no](#) er en digital lesekampanje for 1.-7. klasse, fra 1. juni til 31. august, og er kanskje en av de mest vellykka lesekampanjene rettet mot barn.
- Åpne, gratis og lavterskel arrangement som språkkaféer, lytt og strikk, avismorgen for seniorer og lesesirkler
- [Hele Rogaland leser](#), et litteraturformidlingsprosjekt som skal gi befolkningen i Rogaland en felles leseopplevelse.
- [Superlåner](#) ved Bergen Offentlige bibliotek, hvor alle førsteklassinger inviteres til å delta.
- Lesedugnad og forfatterbesøk ved Bodin videregående skole i Bodø i regi av skolebiblioteket. Med tre fagutdannede skolebibliotekarer som inkluderes som en del av det pedagogiske tilbudet i skolen, er det mulig for skolen å tilby elevene et godt skolebibliotektilbud.

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

Kommunalt planarbeid

I mindre kommuner er det ofte få ressurser å sette av til planarbeid, spesielt gjelder dette for ikke-lovpålagte planer for mindre kommunale områder som bibliotekplan, plan for skolebibliotek eller en ren lokal og/eller regional leselyststrategi. Strategien bør ha tiltak som både fordrer forankring i lokale planer, samt tilrettelegger for at flere kan utvikle gode planer. Det siste kan for eksempel gjøres gjennom nasjonale veiledere eller lignende.

Statistikk for skolebibliotek

Tilgangen til statistikk om skolebibliotek har vært og er svært mangelfull. Dette til tross for at det ved en rekke anledninger, blant annet i lesestrategien fra 2005 *Gi rom for lesing*, har vært pekt på behov for å iverksette en landsomfattende undersøkelse om skolebibliotek som både dekker grunnskolen og videregående opplæring. Med overføring av skolebibliotekstatistikken til Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI) har ikke tallgrunlaget gitt bedre tilgjengelig statistikk, tvert imot, og det er i dag ingen som har et offentlig ansvar for å føre skolebibliotekstatistikk for den videregående skolen. Det er et prekært behov for bedre statistikkinnhøstingen som omfatter alle aspekter ved virksomheten. Dette er essensielt for både å kunne sette inn målrettede tiltak, samt gjøre det mulig å måle effekten av tiltakene på både kort og lang sikt.

Med vennlig hilsen

Veronicha Angell Bergli
Forbundsleder, Bibliotekarforbundet